

גרבילאה ספיידרמן – מועדי גיזום ומועדי קיטום לעיצוב הצמח

חוקרים שותפים:

עירית דורי וליאנה בן יונס – מו"פ דרום
איתן שלמה ויעל סקוטלסקי – שה"מ פרחים

מבוא:

הסוג גרבילאה שייך למשפחת הפרוטאים וקיימים בו מעל 340 מינים וכן זנים רבים השונים באופי צמיחתם, עלוותם ופריחתם. רובם משמשים כצמחי גינה. גרבילאה ספיידרמן משמשת כפרח קטיפי בישראל זה מספר שנים. בארץ קיימים היום כ- 300-500 דונם מזן זה. הצמח גדל היטב בקרקעות חוליות אך הוא רגיש לקרה, נמטודות, מליחות, עודפי מים ורמות גבוהות של זרחן. יש חשיבות רבה לעומד שתילה נכון של הצמח שיאפשר חדירה מקסימלית של אור אשר חיוני להתפתחות טובה של התפרחת. כמו כן משטר נכון של גיזום וקיטומים מאפשר התפצלות טובה של הצמח וקבלת יבול ואיכות מירבית. לאחר סיום הקטיפי נהוג לגזום את הצמח לגובה של כחצי מטר מפני הקרקע. ענפים עבים שמתפתחים בעקבות הגיזום נקטמים במהלך התפתחותם בכדי לקבל ענפי משנה איכותיים יותר. יש כנראה חשיבות רבה לצורת הקיטום וכן לעיתוי הביצוע. בשנים קודמות נבחנו עומד השתילה האופטימלי וגובה הקיטום. בעונה זו בדקנו את מועד הגיזום הרצוי וכן את המועד האופטימלי לסיום עיצוב הצמח (ע"י קיטומים).

שיטות וחומרים:

הצמחים נשתלו בשטח פתוח בחוות הבשור ב- 31/5/99. המרווח בין השורות היה 2 מ' ובתוך השורה 1.5 מ' (333 צמחים לדונם). הצמחים עברו גיזום לגובה ברך (60-50 ס"מ מעל פני הקרקע) ב-3 מועדים שונים: 15/3/01, 15/4/01 ו- 15/5/01, כמו כן נבחן טיפול ביקורת ללא גיזום. כל אחד משלושת מועדי הגיזום חולק ל- 2 טיפולי משנה: סיום עיצוב ב- 1/8/01 וסיום עיצוב ב- 15/9/01. הטיפולים לעיצוב הצמח החלו ב- 1/7/01 והתבצעו כל שבועיים, כך שטיפולים שעוצבו עד 1/8 נקטמו 3 פעמים וטיפולים שעוצבו עד 15/9 נקטמו 6 פעמים. בכל הטיפולים נקטמו ענפים שהיו מוכנים מבחינת עוביים לביצוע הקיטום.

תוצאות:

השפעת מועד הגיזום:

לא נצפו הבדלים במספר הפרחים שהתקבלו בין שלושת מועדי הגיזום (תרשים 1). בשלושתם התקבל גל פריחה אחד שהחל בתחילת פברואר ונמשך עד אמצע אפריל, במהלכו נקטפו כ- 50 ענפי פריחה מכל צמח. לעומת זאת טיפול הביקורת ללא גיזום הניב שני גלי פריחה: האחד החל באמצע יולי ונמשך עד אמצע אוגוסט והשני שהחל באמצע נובמבר והסתיים באמצע אפריל. יבול שני גלי הפריחה בטיפול ללא גיזום הסתכם ב- 300 ענפי פריחה לצמח.

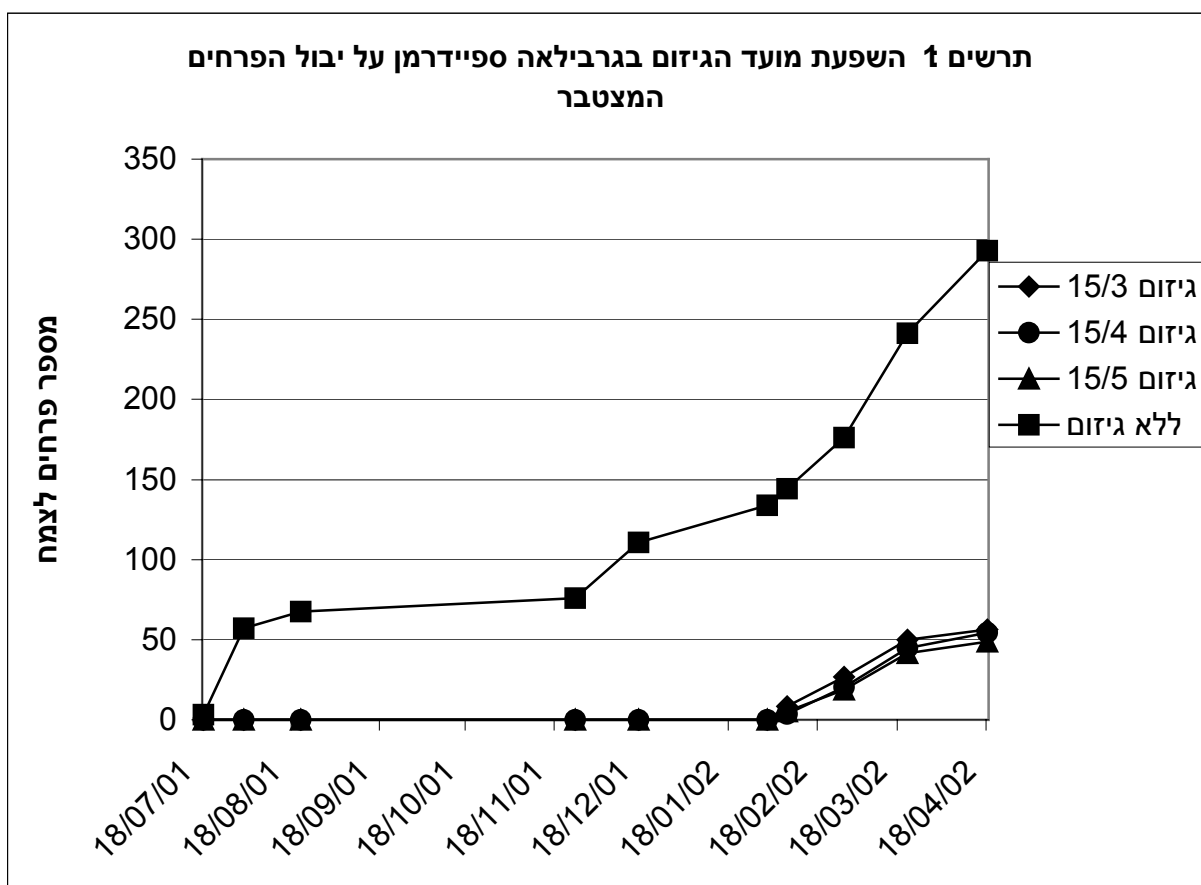
השפעת מועד סיום העיצוב:

טיפולים שנקטמו עד תחילת אוגוסט החלו לפרוח בתחילת פברואר, פרחו עד אמצע אפריל והניבו כ- 50 פרחים לצמח ואילו טיפולים שנקטמו עד אמצע ספטמבר החלו לפרוח רק כחודש מאוחר יותר והיו נחותים באופן משמעותי ביבול הפרחים המצטבר (כ- 19 פרחים לצמח) (תרשים 2).

סיכום:

טיפול ללא גיזום התבלט בכך שהניב שני גלי פריחה: הראשון שהתרחש במרכז הקיץ והשני שהתחיל באמצע נובמבר ונפרש על פני חמישה חודשים עד אמצע אפריל. טיפול זה מאפשר את פרישת הקטיף על פני שישה חודשים בשנה, לעומת כחודשיים וחצי של קטיף בטיפולים שעברו גיזום במועדים השונים. גם היבול בטיפול זה היה גבוה פי 6 מכל מועדי הגיזום. בטיפול ללא גיזום הקטיף מהווה את הגיזום כך שלמעשה הגיזום הוא הדרגתי ותמיד נשארים על הצמח ענפים בשלבים שונים של גידול. כנראה שעל מנת שענף יהיה מסוגל לקלוט את הגירוי לפריחה הוא צריך להיות בדרגת התפתחות מסוימת. גיזום ברך הינו פעולה דרסטית שאחריה לוקח זמן ארוך עד להבשלת הענפים לקליטת הגירוי.

גם למועד סיום הקיטומים הנערכים לאחר הגיזום יש השפעה מכרעת על הפריחה. קיטומים שנערכו עד אמצע ספטמבר דחו את התחלת הפריחה בחודש ופגעו משמעותית ביבול הפרחים. גם במקרה זה ביצוע הקיטומים המאוחרים, דוחה או איננו מאפשר את קבלת הגירוי לפריחה. הרחבת היקפי הייצור של גרבילאה ספיידרמן ותקופת הפריחה הקצרה יחסית מחייבת פריסת הפריחה, שכן בהיקף הנוכחי בזמן הפריחה הטבעית חל עודף היצע הגורם לירידת מחירם של הפרחים. לכן יש חשיבות בהמשך לימוד מכלול הגורמים המשפיעים על האינדוקציה לפריחה ועל התפתחות הפרחים על מנת לאפשר פרישת הפריחה והשיווק על פני חודשים נוספים בשנה.

תרשים 2: השפעת מועד סיום העיצוב בגרבילאה ספיידרמן על יבול הפרחים
המצטבר

